

Микола Палюх, Роман Сагайдак

ОБЛІК СТРАХУВАННЯ ВРОЖАЮ ПІДПРИЄМСТВАМИ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Рівень конкурентоспроможності продукції та загальні результати господарської діяльності підприємства багато в чому залежать від рівня витрат. Облік витрат займає центральне місце в бухгалтерському обліку, який відіграє значну роль в системі управління підприємством. Достовірна аналітична інформація, яка може бути забезпечена лише бухгалтерським обліком та безпосередньо залежить від його якості необхідна для прийняття оперативних, тактичних і стратегічних управлінських рішень.

У розробці питань теорії та методики обліку витрат вагомий внесок зробили вітчизняні вчені: О.С. Бородкін, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, А.М. Герасимович, С.Ф. Голов, Ф.Ф. Бутинець, Г.Г. Кірейцев, М.В. Кужельний, В.Г. Лінник, Ю.Я. Литвин, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, П.Я. Хомин та інші. Однак питання розрахунків з органами страхування і самої методики обліку витрат на страхування врожаю потребують додаткових досліджень.

Реформування сфери агропромислового виробництва зумовлює не лише вдосконалення внутрігосподарських взаємовідносин, але й перегляду і покращення взаємовідносин з державою по різних платежах в централізовані фонди, а також перегляду механізму щодо управління ризиками в аграрному секторі економіки. Найбільш ефективним механізмом управління ризиками сільськогосподарських товаровиробників може бути страхування врожаю сільськогосподарських культур.

Однак недостатність наповнювання державного бюджету обмежує можливості держави повністю відшкодовувати сільськогосподарським товаровиробникам нанесені збитки від стихійного лиха чи інших обставин, як це існує в економічно розвинених країнах Європи.

Страхування сільськогосподарських культур може позитивно вплинути на фінансовий стан сільськогосподарських товаровиробників, створити передумови більш ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств. З цією метою Кабінет Міністрів України своєю Постановою від 11 липня 2002 року затвердив "Порядок і правила проведення обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності".

Дана Постанова прийнята з метою гарантування економічної та продовольчої безпеки держави, створення сприятливих умов для розвитку аграрного сектора економіки, захисту

інтересів сільськогосподарських підприємств. За цією Постановою сільськогосподарські товаровиробники страхують посіви сільськогосподарських культур від вимерзання, вимокання, заморозків, випрівання, посухи, граду, зливи, бурі, урагану, повені, пожежі у разі, коли вона не пов'язана з протиправними або необережними діями третіх осіб, зсуву, селю, землетрусу.

В 2001 році в аграрному секторі економіки України збитки від природної стихії досягли 450 млн. грн. Без залучення активів страховиків відшкодувати такі збитки неможливо. В цей же рік в результаті несприятливих природнокліматичних умов частині сільськогосподарських підприємств Гусятинського району Тернопільської області нанесені збитки в сумі 4,7 млн. грн. А вже в 2002 році сільськогосподарським підприємствам Гусятинського району в наслідок стихійного лиха та несприятливих для сільськогосподарського виробництва умов нанесені збитки по посівах цукрових буряків в сумі 4,7 млн. грн. Державою відшкодовано 409 тис. грн., або 8,7% загальної суми збитку.

Запровадження умов обов'язкового страхування посівів сільськогосподарських культур згідно Постанови Кабінету Міністрів України за № 1000 від 11 липня 2002 року дають можливість сільгосптоваровиробникам збитки від недобору врожаю внаслідок стихійного лиха чи несприятливих природнокліматичних умов компенсувати за рахунок страхових компаній, які мають ліцензії по страхуванні посівів сільськогосподарських культур.

Зрозуміло, що в умовах дефіциту коштів у сільгоспвиробників, останні не мають фінансових можливостей сплачувати страхові платежі страховим компаніям в повному обсязі, а тому державі на першому етапі взаємовідносин сільськогосподарських підприємств із страховиками необхідно винайти фінансові ресурси (можливо передбачити в бюджеті) для часткової проплати сум страхових платежів страхувальниками страховикам.

Якби в 2002 році господарства Гусятинського району застрахували б врожай цукрових буряків, то згідно розрахунку, вони сплатили би страхові платежі в сумі 1,1 млн. грн. (середня врожайність цукрових буряків за останніх 5 років – 185,5 ц/га, ціна реалізації 1 цнт. – 12,3 грн., площа посіву – 4928 га, страховий тариф при страхуванні цукрових буряків-9). Внаслідок несприятливих для вирощування цукрових буряків умов господарства району врожайність цукрових буряків склала 107,7 ц/га тобто сільгоспвиробники району на площі 4928 га. недоотримали 383250 ц врожаю. Сума збитків від несприятливих природнокліматичних умов для сільгоспвиробників району становить 4,71 млн. грн.

Умовами договору обов'язкового страхування врожаю між сільськогосподарським підприємством (страхувальником) і страховими компаніями (страховиками) передбачено страхове покриття (частка суми, яку відшкодовує страховик) в розмірі 70% суми збитку.

Таким чином, при умовах страхування врожаю сільгоспвиробники району отримали б 3,3 млн. грн. страхового відшкодування (70% від 4,7 млн. грн.). При цьому обов'язковою умовою виплати страховиком страхового відшкодування є дотримання страхувальником агротехнічних умов по вирощуванню культур, догляду за посівами, збирання врожаю та дотримання протипожежних вимог.

Взаємовідносини страхувальників із страховиками по страхуванню врожаю при настанні страхового випадку економічно вигідно як економічно сильним так і економічно слабшим сільгосппідприємствам.

Таблиця 1. Розрахунок збитку і страхового покриття по посівах цукрових буряків окремими сільгосппідприємствами Гусятинського району в 2002 році

Назва господарства	Од. вим.	ПАП "Лежанівське"	ПАП "Нова Україна"	П С Г А Ф "Нічлава"
Показники				
Середня урожайність за останніх 5 років	ц/га	246,5	171,5	219,0
Страхова сума (вартість врожаю)	грн.	275094	186763	917829
Страховий платіж	грн.	24758	16809	82605
Фактичний валовий збір	цнт	17125	6476	57420
Фактична вартість врожаю	грн.	212350	78360	729234
Збиток	грн.	62744	108403	188595
Страхове покриття	грн.	43921	75882	132016

Таким чином, сума страхового покриття за недобір врожаю цукрових буряків в 2002 році відповідно в ПАП "Лежанівське" становила б 43921 грн., в ПАП "Нова Україна" – 75822 грн., в ПСГАФ "Нічлава" – 132016 грн. Державою відшкодовано ПАП "Лежанівське" - 5200 грн., ПАП "Нова Україна" – 25400 грн., ПСГАФ "Нічлава" – 33800 грн, або відповідно 11% страхового покриття, 33% і 25% по кожному із вищеназваних сільгоспвиробників.

Як показують розрахунки по господарствах району так і по конкретних сільгоспвиробниках страхування посівів є економічно вигідним для сільгосппідприємств, однак лише у випадках дотримання як страхувальником так і страховиком умов договору страхування. При цьому слід

наголосити, що страхове відшкодування виплачується страховиком лише за умови дотримання страхувальником агротехнічних вимог до вирощування сільськогосподарських культур, догляду за посівами, збирання врожаю і дотримання протипожежних вимог.

Принципи і методику розрахунків страхового відшкодування по пошкоджених посівах цукрових буряків наведено нами тому, що в 2002 році в даному регіоні через несприятливі природнокліматичні умови недобір урожаю був значним. Посіви зернових були менш пошкоджені, їх врожайність в 2002 році перевищувала середню врожайність за останніх 5 років, а тому страхове відшкодування по даних культурах (при умові страхування їх посівів) сільгоспвиробникам взагалі не виплачувалося.

Методологічно при операціях, пов'язаних із нарахуванням страхових платежів і отриманні страхового відшкодування, бухгалтерський облік проводиться: Дебет 231 „Рослинництво” - Кредит 655 „Розрахунки за страхуванням майна” - 1011957 грн. - нараховані страхові платежі;

Дебет 655 „Розрахунки за страхуванням майна” - Кредит 311 „Поточні рахунки у національній валюті” - 1011957 грн. - перераховані страхові платежі;

Дебет 655 „Розрахунки за страхуванням майна” - Кредит 751 „Відшкодування збитків від надзвичайних подій” - 3299783 грн. - нараховане страхове відшкодування;

Дебет 311 „Поточні рахунки у національній валюті” - Кредит 655 „Розрахунки за страхуванням майна” - 3299783 грн. - надійшли кошти від страхової компанії.

Згідно діючих рекомендацій субрахунок 751 „Відшкодування збитків від надзвичайних подій” закривається субрахунком 794 „Результат надзвичайних подій” проводкою: Дебет 751 - Кредит 794 - 3299783 грн.

На нашу думку, оскільки нараховані страхові платежі відображаються в затратах рослинницької галузі (по кожній культурі, що застрахована), то суму страхового відшкодування в межах нарахованої суми страхових платежів необхідно відобразити проводкою: Дебет 751 - Кредит 231 - 1011957 грн., а різницю спрямувати на фінансові результати від надзвичайних подій проводкою: Дебет 751 - Кредит 794 - 2287826 грн.

Дана проводка, на нашу думку, більш об'єктивно відображає процес формування витрат виробництва і розрахунку собівартості продукції рослинництва по застрахованих посівах.

Запровадження обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності дозволить сільгоспвиробникам відшкодувати майновий інтерес, пов'язаний з неотриманням або недоотриманням врожаю сільськогосподарських культур за рахунок страхових компаній, при умові дотримання договірних зобов'язань.

Література

1. Бухгалтерський облік у сільському господарстві: Навчальний посібник. За ред. Ф.Ф.Бутинця та М.М. Коцупатрого.-Житомир: "Рута", 2003.-512с. 2. Журавель Г.П., Крупка Я.Д., Палюх М.С. та ін. Бухгалтерський облік: особливості в галузях економіки: Навчальний посібник. - Тернопіль: Економічна думка, 1999. - 449 с. 3. Пизенгольц М.З., Варава А.П. Бухгалтерський учет в сельском хозяйстве. Ч.1. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Агропромиздат, 1987. - 352 с. 4. Серова Е.В. Аграрная экономика: Учебник. - М.: ГУ ВШЭ, 1999. - 480 с. 5. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: Навч. посібник. - К.: ЦУЛ, 2002. - 656 с.

Анотація

Стаття присвячена особливостям обліку страхування врожаю сільського господарства.

Annotation

The article is devoted to the peculiarities of the agrarian and their sphere of accounting.

УДК 657.47